

Iparpolitikai stratégiák Európában - Lengyelország

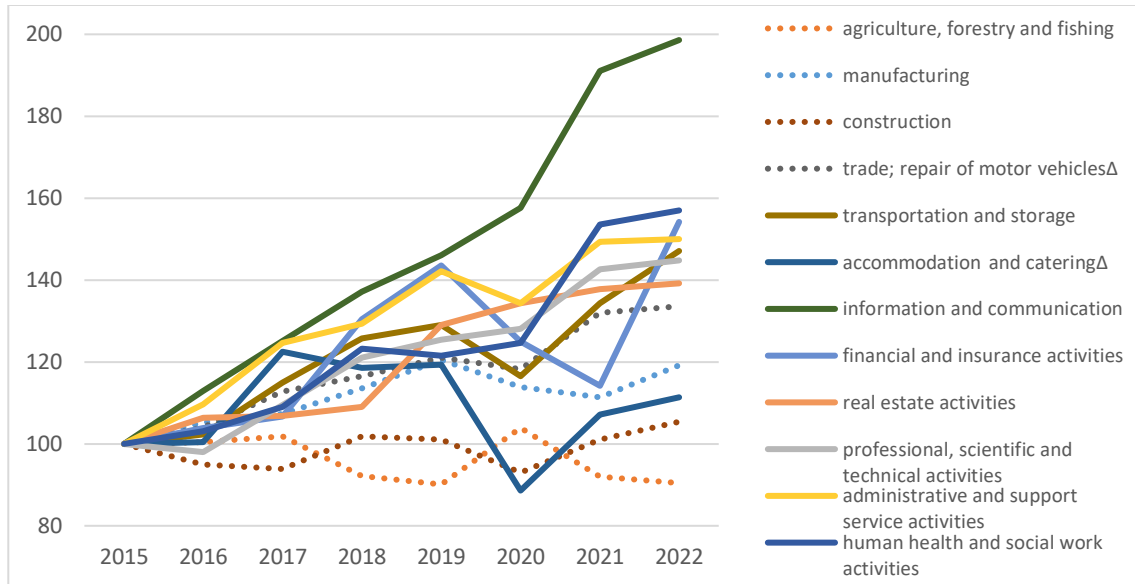
Szabó Dorottya

DOI: 10.14267/VILPOL2023.03.04

Lengyelország esetében több nemzeti stratégiai terv bemutatásával adunk képet az iparpolitikai stratégia irányáról, illetve a Fejlesztési és Technológiai Minisztérium önálló projektjeire is kitérünk. A különböző hosszú távú projektek jellemzően a 2020-as évtizedre szólnak pár kivétellel, és bár a Fejlesztési és Technológiai Minisztérium élén 2022-ben személyi változás történt, a politikai irány alapvetően nem változott. A nemzeti stratégiák [1] közül elsősorban a „Polish Deal”-t („Polski Ład”), a Humántőke-fejlesztési Stratégiát (2020-2030), valamint Termelékenység Stratégiát (2021-2030) mutatjuk be, utóbbi szorosan kötődik a Fejlesztési és Technológiai Minisztérium munkájához. Ezek, illetve az egyéb európai, nemzeti, valamint régiós szintű stratégiák KPI-mutatói nyomon követhetők a lengyel statisztikai hivatal oldalán[2], ami könnyen kezelhetően, tematizáltan mutatja be a legfrissebb teljesítmény adatokat, valamint a 2030-as célértékeket a különböző mutatók esetében az egyes stratégiák mentén.

Áttekintő statisztikák

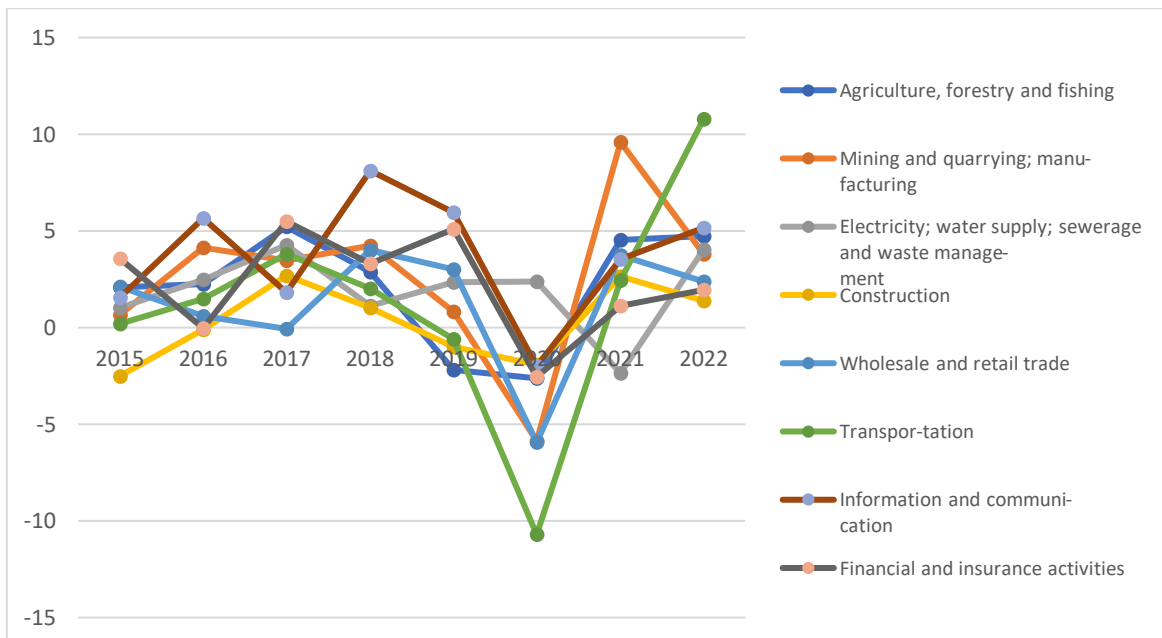
A következőkben pár alapvető statisztikát mutatunk be az elmúlt évekből az egyes szektorok hozzáadott értékére, a termelékenységre, valamint a foglalkoztatásra vonatkozóan. Az 1. ábra az egyes ágazatokban előállított hozzáadott érték változását mutatja be. Látható, hogy az infokommunikációs szektorban előállított hozzáadott érték jelentősen növekedett 2015 és 2022 között, illetve a humán-egészségügyi és szociális szektor is szembetűnő növekedést produkált hozzáadott érték szempontjából. A feldolgozóiparban, valamint a kereskedelemben előállított hozzáadott érték mérsékelt növekedést mutatott, amit a koronavírus járvány is visszafogott. A mezőgazdaság, valamint az építőipar egyes években csökkenést mutatott, az építőiparban a hozzáadott érték 2015-ről 2022-re mindössze 5,4%-kal növekedett.

5. ábra: A különböző ágazatokban előállított hozzáadott érték éves változása, 100%=2015

Forrás: Statistics Poland[3], saját szerkesztés

A 2. ábrán a lengyel gazdaságban értékesített termékek összértékének szerkezete látható a 2021-es évre vonatkozóan, valamint a 2020-hoz viszonyított százalékpontos változások.

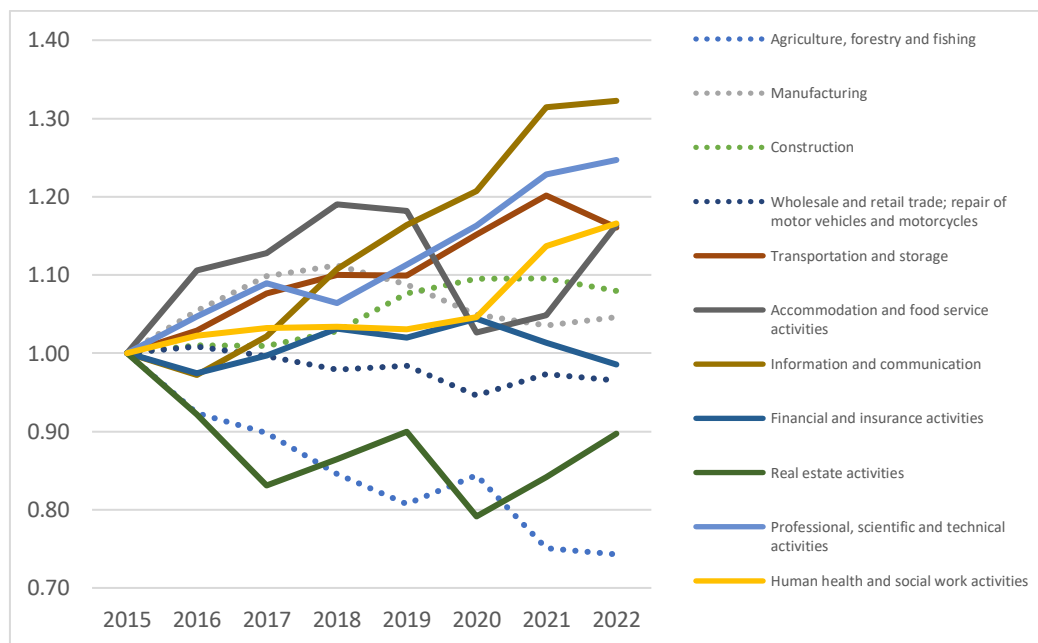

6. ábra: Bruttó hozzáadott érték előző évi értékéhez viszonyított változása (%)

Forrás: Production of industrial products in 2017–2021[4]

A fenti ábráról leolvasható, hogy az élelmiszer termékek az összérték 16%-át, a gépjárművek a 9,6%-át, a gumi és műanyag termékek, a kokszt, brikett és finomított kőolajtermékek, az alapvető fémtermékek, valamint az elektromos felszerelések pedig egyenként valamivel több, mint 7%-át tették ki 2021-ben.

Ami a foglalkoztatási szerkezetet illeti, a 3. ábrán látható az egyes ágazatokban foglalkoztatottak számának éves változása 2015-höz viszonyítva. Ezen az ábrán látható, hogy az info-kommunikációs szektorban nőtt a legnagyobb arányban a foglalkoztatottak száma a vizsgált időszakban. Jelentősen nőtt továbbá a szakmai, tudományos és műszaki szektorban dolgozók száma, a szállítás és raktározás szektorban dolgozók száma, valamint a humán-egészségügyi és szociális szektorban dolgozók száma. Ezzel szemben a mezőgazdaságban, a kereskedelemben, illetve az ingatlanügyi szektorban dolgozók száma csökkent 2015 és 2022 között.

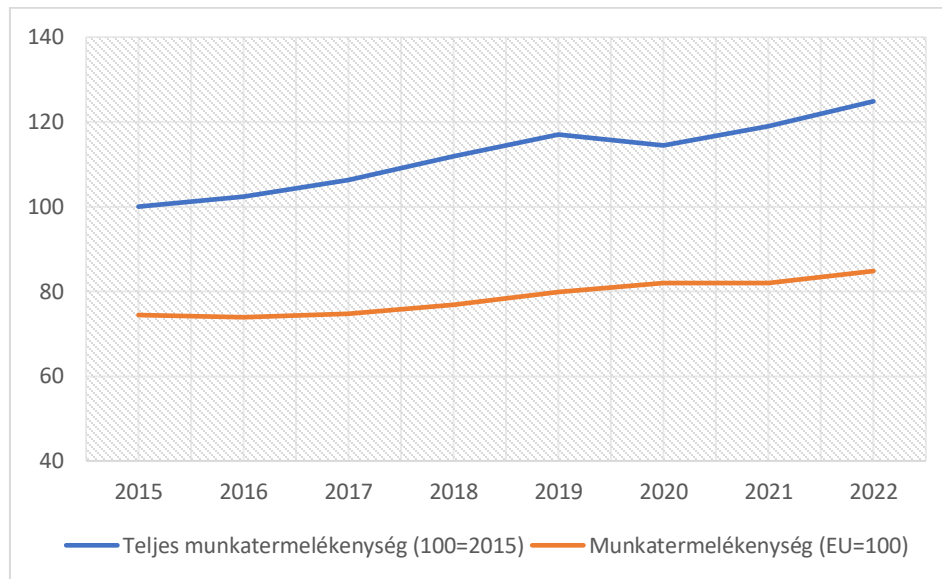

7. ábra: A különböző ágazatokban foglalkoztatottak számának éves változása, 100%=2015

Forrás: Eurostat [5], saját szerkesztés

A 4. ábrán Lengyelország munkatermelékenységének bázis időszakhoz, 2015-höz viszonyított változása, valamint az EU-átlaghoz viszonyított alakulása látható. Érdeemes megjegyezni, hogy a munkatermelékenység éves változására vonatkozó adatok egy munkaóra jutó GDP-ben mérik a munkatermelékenységet, míg az Eurostat adatbázisából származó adatok, melyek az EU-átlaghoz mérik a lengyel munkatermelékenységet, egy foglalkoztatottra jutó GDP-ben mérik a munkatermelékenységet. Ennek ellenére elmondható, hogy a lengyel munkatermelékenység az EU-s átlagnál gyorsabban növekedett 2015 és 2022 között, aminek következtében az EU-s átlag 75%-áról az EU-s átlag 85%-ára növekedett az egy foglalkoztatottra jutó GDP a vizsgált időszakban.

Az egy munkaóra jutó GDP termelésének alakulása Lengyelországban azt mutatja, hogy a koronavírusjárvány következtében enyhén visszaesett a munkatermelékenység, de 2021-re újból növekvő trendet mutatott.

8. ábra: A munkatermelékenység éves változásának (100%=2015), valamint az EU-átlaghoz viszonyított arányának alakulása

Forrás: Eurostat [6] és FRED [7], saját szerkesztés

Polish Deal

A „Polish Deal” [8] a lengyelek COVID-19 okozta válságra adott válasza, melynek központi célja a jobb egészségügyi rendszer megteremtése, az adórendszer megreformálása, valamint a magasabb fizetések biztosítása a lengyel háztartások számára. A projektekre évi átlagosan 72,4 milliárd, 2030-ig összesen 651 milliárd lengyel zlotyit szánnak. Költségvetési szempontból az egészségügy, valamint a munkaerőpiac reformja a leghangsúlyosabb elemek.

A terv 5 alappilléren támaszkodik, melyek a következők: 1) alacsonyabb adók; 2) az egészségügyi szolgáltatások működésének jelentős javítását szolgáló megoldások; 3) javaslatok a lengyelek lakhatási nehézségeinek kezelésére; 4) magasabb nyugdíj; 5) további munkahelyek (500 000) teremtése többek között az infrastruktúra, a közlekedés, a közszolgáltatások, valamint a digitalizáció terén történő beruházások által.

A „Polish Deal” 10 kulcsterületre terjed ki, melyek közül az egyik leghangsúlyosabb elem az egészségügyi rendszer fejlesztése [9]. Ez magában foglalja többek között az egészségügyi kiadások GDP-arányosan 7%-ra való növelését (új beruházások, digitalizáció, modern terápiák bevezetése), a közpénzből finanszírozott prevenciós vizsgálati program elindítását, a szakorvosi rendelések számának korlátozásának eltörlését, illetve az egészségügyi dolgozók fizetésének megemelését. A „tisztes munka tisztes fizetésért” [10] stratégiai pont keretében a kormány az adórendszer reformja mellett kötelezte el magát (alacsonyabb sja, adóküszöb megemelése), célul

tűzte ki a foglalkoztatási támogatás reformját (a tartományi munkaügyi kirendeltségek nemcsak az álláskeresőket, hanem a fejlődési lehetőségeket, új kompetenciák elsajátítását kereső munkavállalókat is segítik), valamint előtérbe helyezte a „work-life balance”, a távmunka lehetőségének, a nemek közti bérszakadék bezárásának támogatását. Mindezek mellett külön figyelmet fordítanak a fiatal munkavállalók munkabiztonságának növelésére és a karriertervezésük támogatására, illetve a kisebb városok fejlődési lehetőségeinek erősítésére azáltal, hogy támogatják a vállalkozási lehetőségeket ezeken a területeken.

A lengyel kormány elkötelezett amellett, hogy a válság idejében az állam betöltse a fő befektető szerepét, és különböző beruházási projektekkel segítse a nemzetgazdaság növekedését, ezzel együtt pedig a meglévő munkahelyek fenntartását, illetve újak teremtését [11]. A kormány elképzelései szerint a „Polish Deal” finanszírozási alapja nemcsak fejlesztési impulzust ad, hanem valóban megváltoztatja a nagy-, közép- és kisvárosok lakóinak életminőségét. Az alap a következő területek finanszírozását teszi lehetővé: 1) modern infrastruktúra; 2) közlekedés; 3) szociális szolgáltatások; 4) digitalizáció; 5) otthonteremtés; 6) tiszta energia.

További kulcsterülete a stratégiai tervnek a megfelelő üzleti környezet megteremtése a vállalatok számára [12]. Ennek érdekében a kisvállalatokat az adóterhek csökkentésével, a családi vállalatok támogatásával, a középvállalatokat az automatizációban, robotizációban, a külföldi terjeszkedésben, valamint a kockázati tőkefinanszírozáshoz való hozzáférésben segítik, míg a nagyvállalatokat az innovatív munkavállalók alkalmazására, illetve az alkalmazottak résztulajdonossá tételére ösztönzik különböző adóterhek csökkentése mellett.

A „Polish Deal” részeként továbbá a kormány egy külön projekt keretében tudományos központok létrehozásán dolgozik a varsói Kopernikusz Tudományos Központ mintájára, amely egy modern, interaktív tudományos központ, ahol a látogatók önállóan kísérleteket végezve ismerkedhetnek meg a tudománnyal. Ezen tudományos központok létrehozásával egyszerre célozzák a gyermekek és fiatalok oktatási lehetőségeinek kiegyenlítését, a tudományos erőforrásokhoz való hozzáférés növelését, a társadalmi és tudományos tőke erősítését a helyi közösségekben, a tanulásban való részvétel kialakítását a gyermekek és fiatalok körében, a helyi vállalkozói szellem fejlesztését, új munkahelyek teremtését, valamint a tudomány népszerűsítését.

Humántőke-fejlesztési Stratégia (2020-2030)

A lengyel Humántőke-fejlesztési Stratégia (SRKL2030) [13] fő célkitűzése a humán tőke és a társadalmi kohézió növelése Lengyelországban. A stratégia négy konkrét célt is megfogalmaz, melyek a következők: 1) az állampolgárok kompetenciáinak és képzettségi szintjének növelése, beleértve a digitális készségeket; 2) az állampolgárok egészségének és az egészségügyi ellátórendszer hatékonyságának javítása; 3) a humántőke-potenciál munkaerőpiaci kihasználásnak növelése és javítása; valamint 4) a szegénység és a társadalmi kirekesztés csökkentése, illetve a demográfiai kihívásokra válaszul nyújtott szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása.

A stratégia megvalósítása lényeges elemének tartják a legújabb információs technológiák bevezetését, amely lehetővé teszi a szociális szolgáltatások elektronikus úton történő biztosítását,

valamint a folyamatok digitalizálását a társadalom digitális kompetenciájának növelésével összhangban. Ez hozzá fog járulni ahhoz, hogy az állampolgárok hozzáférjenek számos szociális, család- és egészségpolitikai ellátáshoz. A stratégia hangsúlyozza ugyanakkor, hogy a modern megoldások szélesebb körű alkalmazásának lehetőségét alapvetően meghatározza az állampolgárok tudatossága mind a digitális szolgáltatások létezésének, mind azok használatának előnyeivel kapcsolatosan.

A stratégia emellett kulcsfontosságúnak tartja a közszféra információihoz való hozzáférés infrastruktúrájának megteremtését, a szélessávú internet biztosítását az iskolákban, valamint az egészségügyi információs rendszerek fejlesztését. Emellett a kormány hangsúlyt fektet a digitális oktatás formális oktatási folyamatba való beépítésére, valamint a digitális kirekesztés kockázatának kitett emberek számára nyújtott képzések biztosítására. A digitális technológiának az emberi potenciál fejlesztésében betöltött szerepének széleskörű elterjesztése érdekében a kormány célul tűzte ki többek között a közintézmények forrásaihoz való egyetemes és nyílt hozzáférés biztosítását, a technológiai kompetenciák növelését az IKT területén a diákok és a tanárok körében, valamint oktatási és tájékoztató kampányok lebonyolítását a digitális technológiák használatával összefüggő előnyök népszerűsítésére.

Érdekes lehet még megemlíteni az SRKL2030-at kiegészítő Társadalmi Tőke Fejlesztési Stratégiát (SRKS2030), aminek fő célkitűzése a lengyelek társadalmi és kulturális életminőségének javítása, ami magában foglalja az állampolgárok közéletben való részvételének fokozását, a kultúra szerepének erősítését az identitás- és állampolgári attitűdök kialakításában, valamint a kulturális és kreatív potenciál kihasználásának növelését a fejlesztés érdekében. Ennek a stratégiai tervnek szintén van egy digitalizációs lába, amely a kulturális intézmények és levéltárak munkatársainak digitális kompetenciáinak fejlesztésére, a szolgáltatások modernizálására és technológiai bázisuk erősítésére, valamint a digitális megoldások elterjesztésére fókuszál. Emellett az SRKS2030 a művészetben és a kreatív iparágakban használható új technológiák, például a mesterséges intelligencia vagy az automatizálás népszerűsítését hangsúlyozza.

Termelékenységi Stratégia 2030

A Fejlesztési és Technológiai Minisztérium által előterjesztett Termelékenységi Stratégia [14] meghatározza a lengyel gazdaság 2030-ig tartó fejlődésének jövőképét, valamint azokat a beavatkozási irányokat és támogatási eszközöket, amelyekkel a kormányzat a beruházások és a vállalkozások termelékenységének növekedését ösztönzi. A stratégiai terv többek között a lengyel vállalatok digitális, zöld és szervezeti átalakításának támogatásáról szól. A lengyel kormány meglátása szerint a stratégia megvalósításának eredményeként a lengyel gazdaságnak a technológiai fejlődésből és a tudás felhasználásából kell versenyelőnyt építenie, nem pedig a viszonylag alacsony munkaerőköltségből.

A lengyel gazdaságot Európa többi részéhez képest viszonylag alacsony munkaerő-termelékenység és egyéb termelési tényezők jellemzik. A Fejlesztési és Technológiai Minisztérium meglátása szerint annak érdekében, hogy változás történjen ezen a területen, a körforgásos

gazdaság, a klímasemlegesség, valamint a digitalizálás – beleértve az ipar 4.0-t is – alapvető fontosságú fejlesztési kihívások.

A stratégia keretében tervezett tevékenységek megvalósításával a Minisztérium növelni kívánja a vállalkozások digitális eszközhasználatát, javítani a humán tőke szintjét, csökkenteni a gazdaság kibocsátási intenzitását, növelni a magánszektor beruházási arányát és csökkenteni a természeti erőforrások felhasználását a termelési folyamatok során. A stratégiában szó van továbbá a lengyel vállalkozások külföldi terjeszkedéséről, valamint a fejlett digitális megoldások lengyelországi használatáról és fejlesztéséről (például a mesterséges intelligencia területén).

A stratégia legfontosabb területei:

- Természetes erőforrások: a gazdaság erőforrás-hatékonyának növelése; a megújuló nyersanyagok és a biomassa felhasználásának növekedése a gazdaságban.
- Munkaerő és humán tőke: a modern élethosszig tartó tanulás fejlesztése; a munkavállalók digitális kompetenciáinak fejlesztése, felkészítése a digitális gazdaság igényeire.
- Befektetések álló- és pénzügyi tőkébe: a magánberuházások arányának tartós növekedése; a vállalkozások automatizálása, robotizálása és digitalizálása.
- Szervezet és intézmények: a vállalkozások és közintézmények vezetési minőségének javítása; a gazdasági szervezetek közötti együttműködési mechanizmusok ösztönzése.
- Tudás: a tudás és a technológia felhasználásának intenzitása a gazdaságban.
- Adat: az adatokon alapuló algoritmikus gazdaságfejlesztés, azaz a mesterséges intelligencia fejlesztése.
- Nemzetközivé válás: az exportőrök számának és az export értékének növelése, különösen a nem európai piacokon; az áruexport növelése a csúcstechnológiák és az e-kereskedelmi csatornák területén.

A stratégia célja a lengyel gazdaság természetének mélyreható, modernizáló megváltoztatása. A másodlagos és megújuló nyersanyagok felhasználásának növelését célozza, csökkentve az ipari hulladéktermelést. A környezetszennyezésért való méltányosabb felelősségi rendszer bevezetését is célul tűzte ki, amely rendszer a termelőket arra ösztönzi, hogy nagyobb erőfeszítéseket tegyenek termékeik környezetkárosító hatásának minimalizálására.

Az intézkedések végrehajtásától a modern technológiák üzleti folyamatokban való felhasználását, valamint olyan korszerű irányítási módszerek elterjedését várják, melyek kiterjedten használják a mesterséges intelligenciában rejlő lehetőségeket. Ez egyrészt a háztartások jövedelmének növekedéséhez, másrészt az ismétlődő és mechanikus munkaköri feladatok irányából a tudást, folyamatos tanulási képességet és absztrakt gondolkodást igénylő munkakörök felé való eltolódáshoz fog vezetni.

Fejlesztési és Technológiai Minisztérium

A Fejlesztési és Technológiai Minisztérium gazdasági fejlődésről alkotott elképzelése nagyrészt összhangban van az Európai Unió törekvéseivel. Ennek egyik példája az „oto-GOZ” projekt [15],

amelynek fő célja egy olyan mérési mutatórendszer kidolgozása volt, amely lehetővé teszi a körforgásos gazdaságra való átállás előrehaladásának értékelését, valamint a körforgásos gazdaság társadalmi-gazdasági fejlődésre gyakorolt hatását regionális és nemzetgazdasági szinten egyaránt.

A projekt keretében jött létre a „The Circular Economy Roadmap” dokumentum, amely különböző – nemcsak jogalkotási – eszközöket tartalmaz, amik egy új gazdasági modell megvalósításának feltételeinek megteremtésében segítenek. A dokumentum első fejezete az iparnak a lengyel gazdaságban betöltött jelentős szerepére hívja fel a figyelmet, valamint az ipar fejlődésének új lehetőségeire. Bemutatja a bányászatból, feldolgozóiparból és energiatermelésből származó hulladékgazdálkodás terén elérhető javulási potenciált; a kiterjesztett gyártói felelősség (EPR) megközelítését, amely arra kötelezi a termelőket, hogy összegyűjtsék és kezeljék az általuk forgalomba hozott termékekből származó hulladékot; illetve az élet-ciklus (LCA) megközelítést, amely egy termék vagy üzleti tevékenység környezeti hatásának felmérését segíti. A második fejezet a fenntartható fogyasztás témakörére fókuszál, ezen belül a települési hulladék és az ételpazarlás csökkentésének lehetőségeire, valamint az oktatás szerepére a felelős fogyasztási kultúra kialakításában. A harmadik, „Biogazdaság” fejezet a megújuló nyersanyagok kezelésével foglalkozik (a körkörös gazdaság biológiai ciklusa), amelyek a lengyel gazdaságban nagy lehetőségeket rejtenek magukban. A dokumentum külön kitér a biotechnológia szerepére, ami segíthet az ipari termelés korszerűsítésében. Külön fejezetet kap továbbá az új típusú üzleti modellekben rejlő potenciál tárgyalása.

A Fejlesztési és Technológiai Minisztérium továbbá a Fenntartható Fejlődési Célok (SDG) 2030-ig szóló agendájának nemzeti koordinálásáért felel [16]. Feladata a kormány, az önkormányzatok, a gazdasági szereplők és szociális partnerek tevékenységeinek a stratégiai célok köré való orientálása, célja pedig a lengyel fejlesztéspolitika prioritásainak a globális kihívásokkal és célokkal való összhangjának megteremtése és fenntartása.

A Minisztérium kiemelt figyelmet fordít az innovációs központok kialakítására [17]. Ezek az innovációs központok technológiatranszferrel és innovációt támogató szolgáltatások nyújtásával, valamint a vállalkozásokkal való együttműködéssel foglalkozó szervezetek, tevékenységük pedig a termék- és folyamatszempontú innováció fejlesztését szolgálja. Működési módjuk és körük szerint a következő kategóriákba sorolhatók: 1) technológiai parkok, tudományos parkok, tudományos és technológiai parkok, ipari és technológiai parkok; 2) technológiai inkubátorok; 3) technológiatranszfer központok; 4) innovációs központok; 5) digitális innovációs központok. A technológiatranszfer központok a Lengyel Tudományos Akadémia egyetemei vagy intézetei által létrehozott egységek, amelyek célja az intézményen belül végzett kutatási és fejlesztési munka eredményeinek értékesítése vagy térítésmentes átadása a gazdaságnak. Az innovációs központok olyan szervezetek, amelyek az ügyfelek számára speciális, innovációt támogató tájékoztatási, tanácsadási és képzési szolgáltatásokat nyújtanak. A digitális innovációs központok pedig a vállalkozások digitális átalakulását – amely a piaci versenyképesség növelését segíti innovatív megoldások alkalmazásával – támogató intézmények.

Jegyzetek

- [1] <https://www.gov.pl/web/ia/strategie-krajowe> Letöltés ideje: 2023.06.13.
- [2] <https://strateg.stat.gov.pl/#/strategie> Letöltés ideje: 2023.06.13.
- [3] <https://bdm.stat.gov.pl/> Letöltés ideje: 2023.06.13.
- [4] <https://stat.gov.pl/en/topics/industry-construction-fixed-assets/industry/production-of-industrial-products-in-20172021,13,4.html> Letöltés ideje: 2023.06.13.
- [5] https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/view/LFSA_EGAN2 Letöltés ideje: 2023.06.13.
- [6] https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/NAMA_10_LP_ULC__custom_3853725/default/table?lang=en Letöltés ideje: 2023.06.13.
- [7] <https://fred.stlouisfed.org/series/ULQELP01PLQ661S> Letöltés ideje: 2023.06.13.
- [8] <https://www.gov.pl/web/polski-lad> Letöltés ideje: 2023.06.13.
- [9] <https://www.gov.pl/web/polski-lad/plan-na-zdrowie> Letöltés ideje: 2023.06.13.
- [10] <https://www.gov.pl/web/polski-lad/uczciwa-praca-godna-placa> Letöltés ideje: 2023.06.13.
- [11] <https://www.gov.pl/web/polski-lad/dekada-rozwoju> Letöltés ideje: 2023.06.13.
- [12] <https://www.gov.pl/web/polski-lad/dobry-klimat-dla-firm> Letöltés ideje: 2023.06.13.
- [13] <https://www.gov.pl/web/ia/strategia-rozwoju-kapitalu-ludzkiego-2030-srkl2030> Letöltés ideje: 2023.06.13.
- [14] <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/strategia-produktywnosci-2031> Letöltés ideje: 2023.06.13.
- [15] <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/projekt-oto-goz> Letöltés ideje: 2023.06.13.
- [16] <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/polska-perspektywa> Letöltés ideje: 2023.06.13.
- [17] <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/osrodki-innowacji> Letöltés ideje: 2023.06.13.